

Edebi Gazetecilik Kavramı: ABD Örneğindeki Gelişimi, Yapısı ve İçeriği

Murat ERDEM (*)

Öz: Edebi gazetecilik kavramı en basit haliyle edebiyata ait yöntem ve biçimler aracılığıyla haber değeri taşıyan olgu ve olayların gerçeğe uygun olarak aktarılması olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, edebiyat ile gazeteciliğin kesiştiği noktadan hareket ederek, özellikle edebi kimlikleri ile gazeteci kimliklerin bir araya gelerek haber niteliğinde kurgu olmayan ve olguya dayalı kısa hikâye/röportaj/(kurgu ötesi-haber) roman şeklinde üretilmiş olan yazı ve söyleşileri edebi gazeteciliğin oluşturduğu metinler olarak değerlendirmek mümkündür. Edebi gazetecilik kavramı sadece gazeteciliği edebi bir dil ve yapıyla yapmak/sunmak değil, aynı zamanda edebi gazetecinin öznel olarak bizzat olayların içinde yaşayarak, deneyimleyerek öznesi haline gelmesini de içermektedir. Bu kavramın ilk defa ortaya çıkışı, uygulanışı ve zengin gelişimi ağırlıklı olarak ABD’de gerçekleşmiştir. 19.yüzyılın ilk döneminde ortaya çıkmaya başlayan kitle gazetelerinde edebi türde üretilmiş haber ve anlatılar yer almaya başlamıştır. 19.yüzyılın son çeyreği ve 20.yüzyılın başlarında ise, ki bu dönem aynı zamanda Amerikan edebiyatında “Gerçekçilik” akımının baskın olduğu bir süreçtir, edebiyat ile gazetecilik birleşerek edebi gazetecilik alanında başarılı ürünler ortaya çıkmıştır. Bu dönemin edebi temsilcileri olan Mark Twain, Stephen Crane, William Dean Howells, Upton Sinclair ve Ernest Hemingway meslek olarak muhabirlik ve gazetecilik yapmışlar ve eserlerini klasik roman ya da edebiyat ötesinde, edebi gazetecilik formuna yakın bir yapıyı tercih etmişlerdir. 20.yüzyılın özellikle ikinci yarısında edebi gazetecilik kavramı doğrudan kullanılarak edebiyat, gazetecilik ve akademik çevrelerin gündemine girmiştir. Truman Capote, Norman Mailer, John Hersey ve Gay Talese gibi yazarlar eserlerinde edebiyat ve gazeteciliği harmanlayarak başarılı çalışmalar yapmışlardır. Bu makalede ülkemizde henüz yeni bir kavram olan edebi gazeteciliğin tanımı, kapsamı ve ABD’deki örnekleri incelenerek, edebi gazetecilik ile klasik gazeteciliğin farklarının ortaya koymayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, edebi gazeteciliğin güncel/küresel bağlamda gazeteciliğin/iletişimin içindeki yeri ve potansiyel geleceği tartışılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Edebi gazetecilik, Edebi Anlatı Biçimi, Gazetecilik, Kurgudışı Roman, Amerikan Edebiyatı

The Concept of Literary Journalism: The Development, Form and Content in USA samples

Abstract: The term of literary journalism in its basic definition can be described as a narrative method reflecting the facts and factual events by employing the literary form

*) Yrd. Doç. Dr., Ege Üniv., Edebiyat Fak., Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.
(e-posta: murat.erdem@ege.edu.tr)

and techniques. Hence, starting from the point of intersection between journalism and literature it is possible to interpret short stories/reportage/novels that are particularly combining literary and journalist identities thus creating a nonfiction and fact based texts that can be considered as works of literary journalism. The term of literary journalism means not only presenting journalism through the literary language and structure but also covering the participation of a literary journalist into the facts and events as a practitioner and expressing the experience in a subjective way. The first appearance, application and its rich development of the term happens mainly in the USA. As mass journalism started to spread during the first half of the 19th century, news and narratives of literary character began to appear in these kinds of newspapers. During the late 19th century and early 20th century, the time when American literature was largely dominated by the movement of Realism, the coalition of literature and journalism produced successful works in the field of literary journalism. Literary representatives of this period like Mark Twain, Stephen Crane, William Dean Howells, Upton Sinclair and Ernest Hemingway were also professional reporters and journalists thus preferred the form close to literary journalism rather than classical novel or other literary genre. During the 20th century, particularly the second half of it, the term of literary journalism became directly/openly used in the literary, journalist and academic circles thus entered their agenda. Writers like Truman Capote, Norman Mailer, John Hersey and Gay Talese combined literature and journalism and created successful works. The target of this article is to describe literary journalism that is still a new term in our country and to evaluate its range, American examples, and the difference between literary journalism and classical journalism. Finally, the article aims to place literary journalism within the actual/global concept in the sphere of journalism and communication as well as to discuss its potential future.

Keywords: *Literary Journalism, Literary Narrative, Journalism, Non-fiction Novel, American Literature*

Makale Geliş Tarihi: 14.02.2016

Makale Kabul Tarihi: 08.04.2016

I. Giriş

Edebi gazetecilik kavramı genel bir ifadeyle edebiyat ve gazetecilik kavramlarının bir arada kullanılmasından doğan ve literatürde ilk olarak yazar ve aynı zamanda gazeteci olan Daniel Defoe'un 18. yüzyılda yazmış olduğu *Veba Yılı Günlüğü* adlı eserine referans yapılarak kullanılmıştır. Edebiyatçı ve gazeteci kimliğinin yansımaları olarak değerlendirilebilecek olan bu çalışması aynı zamanda tarihsel bir olguyu ele alması bağlamında tarihsel roman olarak da tanımlanmış ve kurgusal bir anlatı içinde gerçek döküman ve belgelere dayanarak veba azabını yaşamış olan insanların yaşadıklarını

tarafsız ve doğrudan aktarmayı başarmıştır (McKay, 17). Edebi gazetecilik kavramının Batı literatüründe, özellikle Amerika’da 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren üretilen eserler için yoğun biçimde kullanılmaya başlandığı söylemek mümkündür. Bu dönemde edebiyatta ortaya çıkan gerçekçilik akımı ile yine bu dönemde temelleri atılan modern gazeteciliğin kesiştiği alan edebi gazetecilik kavramının beslendiği ve geliştiği yer olduğunu söylemek mümkündür. Gerçekçilik akımının temel paradigması olan toplumsal olayların yaşandığı şekliyle doğrudan aktarılma kaygısı, kurgu olmayan bir anlatıya yakın durması ve sosyal sorumluluk ile kamu yararı gibi amaçları içinde barındırmasına bağlı olarak gazeteciliğin özünü paralellik gösterdiğini söyleyebiliriz. Elbette bu dönemde Amerika’da yaşanan hızlı endüstrileşme ve kentleşmenin beraberinde getirdiği sosyal dönüşüm hem gazetecilik hem de edebiyatın anlatı biçimini değiştirmesine, diğer bir ifade ile yeni endüstriyel toplumun oluşumunda yaşanan sancuları, sıkıntılarını yeni bir anlatı biçimiyle yansıtmak ihtiyacı doğurmuştur. Benzer şekilde 1960’lı yıllarda Amerika’daki toplumsal ve kültürel çalkantılar, gazeteciliğin geleneksel haber yöntemleriyle yansıtılamayacak derecede karmaşık olmasına bir tepki olarak edebiyat ve gazeteciliğin bir araya geldiğini ve toplumda karşılık bulan eserlerin ortaya çıktığını görmekteyiz. Akademisyen ve gazeteci olan Tom Wolfe’un kendi deyimiyile “yeni gazetecilik” olarak tanımladığı edebi gazeteciliğin bazı tanım ve kuramları bu süreçte oluşmuş ve başta Norman Mailer, Truman Capote ve Gay Talese gibi yazarlar başarılı örnekler vermişlerdir. Ancak “Edebi Gazetecilik” üzerine bilimsel çalışmalar yapılarak akademik bağlamda kavramsallaştırılmasının 1980’li yıllarda başladığını ve içinde bulunduğumuz dönemde devam ettiğini görmekteyiz. 2006 yılında edebi gazetecilik çalışmalarını akademik bir disiplin içine koymak ve geliştirmek amacıyla *Uluslararası Edebi Gazetecilik Çalışmaları Derneği* (International Association for Literary Journalism Studies) Fransa’da kurulmuştur¹. Farklı ülkelerden akademisyenlerin oluşturduğu dernek 2006 yılından beri Uluslararası Edebi Gazetecilik Sempozyumları düzenlemekte ve *Edebi Gazetecilik Çalışmaları (Literary Journalism Studies)* adında akademik bir dergi yayınlayarak bu alanı uluslararası nitelikte geliştirmekte ve genişletmektedir. Bu noktada çalışmamız bir taraftan edebi gazeteciliğin kavramsallaştırılmasına katkıda bulunmayı amaçlarken, diğer taraftan edebi gazeteciliğin Amerikan yazını içindeki yerini saptamak, tarihselleştirmeye çalışmak ve aynı zamanda Amerikan gazeteciliğinin edebi bağlamını ortaya koymak olarak tanımlayabiliriz.

II. Tanım ve Kapsamı

Edebi gazetecilik kavramını ve anlatımını tanımlamak içinde birçok terim ve jargonun kullandığı görülmektedir. Bunlardan bazıları yaratıcı kurgu ötesi/olmayan roman, anlatı gazetecilik, yoğun gazetecilik, savunmacı gazetecilik, kişisel gazetecilik, gazeteci-

1) Akademik derneğin misyonu “Uluslararası Edebi Gazetecilik Çalışmaları Derneği çok disiplinli bir topluluk olarak temel amacı edebi gazetecilik (ya da edebi röportaj) alanında akademik öğretimi ve araştırmaları geliştirmektir” şeklinde belirlenmiştir. <http://ialjs.org> Erişim Tarihi: Mayıs 2015

lik ötesi, hakikatin edebiyatı, yeni kurgu dışı röportaj, edebi röportaj, gazetecilik romanı ve haber romandır. Aslında bu kadar farklı terim ve başlığın olması bu alanın bir yandan zengin ve disiplinlerarası bir yapıya sahip olduğunu göstermekte, diğer yandan ise kuramsal bağlamda kendine özgü bir metodolojinin henüz tam olarak oluşmadığı ortaya koymaktadır. Bu terimlerin hemen hepsinin temel özelliği ise edebi yöntemler ile gazeteciliğin esaslarının bir arada kullanılmasıyla ilgili olmakla beraber, edebi gazetecilik kavramı içinde barındırdığı birçok yapıyla birlikte oldukça karmaşık ve akışkandır. *Edebi Gazetecilik Çalışmaları* dergisinin editörü ve gazetecilik alanında tanınmış akademisyen John C. Hartsock bütün bu tanımları kapsadığını düşündüğü "Tasvirici-anlatı Gazeteciliği" (narra-descriptive journalism) kavramına yakın durarak (ancak diğer bütün tanımları da kabul ederek) derginin ilk sayısında edebi gazeteciliğin yaşadığımız küresel dönem içinde olayların farklı anlamları üzerinde düşünme ve uzlaşma imkanını sağladığını ve insan beyin yapısının "hikaye anlatı" biçimine daha meyilli olduğunu dolayısıyla sosyal bilimler alanında böyle bir çalışma alanının gerekliliğini savunmaktadır. (Hartsock, 2009: 5). Mark Kramer'a göre edebi gazetecilik keskin olmayan bir terimdir, erdemi ise muhtemelen zararsız olmasıdır. Kendisini edebi gazeteci olarak tanımlayan Kramer, terimin 'edebi' kısmının kendini fazla yüceltici ve 'gazetecilik' kısmının ise biçimin yaratıcılığını maskeleyeceğini söylemektedir. "Ancak 'edebi gazetecilik' aşağı yukarı doğru bir tanımdır. Bu iki sözcük birbirinin kusurlarını ortadan kaldırmakta, içinde sanatsal üslubu ve kurgu ile ilişkili anlatı yapılarını barındıran kurgu dışı bir türü tanımlayarak yaşanan bir olayın derinine nüfuz edebilmektedir ki bu da gazeteciliğin özüdür" (Sims ve Kramer 5). Kramer'in tanımında bir gazeteci olarak yaşanan bir olayın derinine inmek kadar, o derinlikte bulunanları detaylı bir anlatı ve üslup ile yansıtabilmek gazeteci için bir gerekliliktir.

John C. Hartsock, *Amerikan Edebi Gazetecilik Tarihi: Yeni Bir Türün Doğuşu*² adlı kitabında edebiyat ile gazetecilik arasındaki ilişkiyi sosyal bir olayın ele alınış biçimi bağlamında güzel bir örnekle sunmaktadır. Hartsock'un aktardığı olaya göre, 1890 yılında *New York Commercial Advertiser* gazetesinin genel yayın yönetmeni Lincoln Steffens, muhabiri Abraham Cahan'ı yanına çağırır ve karısını bıçakla doğrayarak öldüren bir kocanın polis raporunu göstererek "bu olayın içinde bir hikaye var, bu adam bir zamanlar bu kadını evlenecek kadar sevmiş ve şimdi duyduğu nefretle bıçaklayarak parçalarına ayırmış. Eğer evlilik ve cinayet arasında ne olduğunu bulabilirsen, kendine bir roman bana da bir kısa hikaye çıkartırsın. Şimdi git, acele etme ve bu trajediyi bir trajedi olarak araştıır" (Hartsock, 21). Steffens'in yaklaşımının aslında tipik bir üçüncü sayfa haberi olacak bir konuyu, daha geniş ve farklı bir anlatım ile gündeme getirme arzusudur. Diğer bir ifade ile böyle bir olayı klişe bir haberin ötesinde olayın öncesi ve sonrasına ait tüm detayları gazeteci kimliğiyle araştırılıp ardından çıkan hikayenin (bir zamanlar evlenecek kadar

2) Hartsock'un bu eseri Amerikan Gazeteciliği Tarihçileri Derneği tarafından 2001'de yılın kitabı ödülünü almıştır.

severken, şimdi vahşice öldürmek) ancak edebi bir anlatı kullanılarak yansıtılabileceği bilinci olarak değerlendirilmek mümkündür. Editörün bu olay için Cahhan'ı seçmesi tesadüf değildir zira daha sonraki yıllarda Cahhan hem editörlük hem de romancı kimliğiyle karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel gazetecilik yapısında bir muhabirin haberi yansıtış biçimi kaçınılmaz olarak standart bir kalıp içinde düz bir dil kullanır. Bu aynı zamanda haberi yapan muhabirin ya da gazetecinin dilini kimliğini ve üslubunu da ortadan kaldırmaktadır. Bu noktada edebi gazetecilik nosyonu gazetecinin kendi kimliği ve varlığını haberin içine koyma imkanı tanımaktadır. Ancak bu yaklaşım standart haber aktarımının bir alternatifi değildir. Elbette basın ve gazetecilik içinde çıkan yayınlarda hatırat, röportaj ve gezi türünde olan habercilik dizileri edebi gazeteciliğe daha yakın durmaktadır.

Edebi gazetecilik tanımının kavramsallaştırılmasına yönelik olarak ilk kapsamlı çalışmalarından bir tanesi akademisyen, yazar ve gazeteci olan Tom Wolfe'un manifesto niteliğinde *New York Magazine*'de yazdığı bir dizi makale ve ardından 1973 yılında *Yeni Gazetecilik* adıyla çıkardığı antolojik eserdir³. Wolfe edebiyat ve gazeteciliğin bileşkesi olarak ortaya çıkardığı kavramı "yeni gazetecilik" olarak tanımlamış ve kitabına bu ismi vermiştir⁴. Ancak ilerleyen süreçte bu alanda çalışan araştırmacılar edebi gazetecilik tanımını kullanmayı tercih etmişlerdir. Wolfe kitabında geleneksel gazeteciliğin anlatı biçiminin yüzeysel ve dönemin ruhunu yakalayamadığını ancak edebiyatın ve kurgu anlatı biçimleriyle gazeteciliğin özü olan gerçeğin birleşerek olayların geniş bir spektrumdan ortaya konulabileceğini vurgulamıştır. Edebi gazetecilik çalışmalarında tanınmış iletişim bilimci Prof. Norman Sims, Wolfe'un tanımlarına eklemeler yaparak bu alanın kuramlarını ve kavramlarını daha da geliştirmiş, 1984 yılında çıkardığı *Edebi Gazeteciler* adlı antolojik eserinin giriş bölümünde yer vermiştir. Daha sonra 1994 yılında kendisi gibi gazetecilik alanı profesörlerinden Mark Kramer ile birlikte seçkilerden oluşan *Edebi Gazetecilik* kitabını çıkararak alana katkıda bulunmuşlardır. Wolfe ve Sims'in edebi gazetecilik için oluşturduğu kuramlarından oluşan bir dizi kavramı ele almak yararlı olacaktır.

- **Sahne sahne tasarım/oluşum**, bu yaklaşım edebiyattaki gerçekçilik akımına benzer şekilde yazar tarafından tüm olayların öğrenilmesinin ardından ardıl bir anlatım ile yeniden oluşturmasıdır. Bir anlamda film sahnelerine benzetebiliriz, sahneler farklı farklı çekildikten sonra tekrar düzene konularak sekans yaratılmasıdır. Yazarın bu şekilde okuyucunun kafasında olayların gelişimini bir olay örgüsü içinde sunarak ele aldığı konuyu düzgün bir biçimde çerçeveler. Elbette sahnelerin oluşturulması yapısal anlamda kurgusal veya yeniden üretilmiş gibi gözükse de olay-

3) Derginin kapak sayfası tamamen Wolfe'a ayrılmıştır <http://nymag.com/news/media/47353/> Erişim Tarihi Temmuz 2015.

4) Amerikan gazeteciliği tarihi içinde "yeni gazetecilik" kavramı 19.yüzyılın sonundaki "sarı basın" ve yeni baskı teknolojisi ve içeriğiyle geniş kitle gazeteleridir Bu kavram ilk olarak İngiliz şair ve kültür eleştirmeni olan Mathew Arnold tarafından 1887 yılında kullanılmıştır. Wolfe'un bu terimi kullanması tamamen kendi dönemine özgü ve amacı gazetecilik anlayışının değişmesi ve yenilenmesidir.

ların gerçekliğinden sapması ya da hakikat olanların göz ardı edilmesi söz konusu değildir.

- **Üçüncü kişi bakış açısı anlatımı**, olayların tamamını bilen bir kişinin objektif ve her şeyi gören bir konumda olayların sunulmasıdır. Romanlarda kullanılan bu bakış açısı kullanımı okuyucunun kendisine tüm her şeyi bilen bir göz tarafından anlatılmasının rahatlığını ve güvenilirliğini sağlar. Hatıratlar ya da otobiyografik eserler, edebi gazetecilik ile bu noktada yani anlatı yapısıyla ayrıştığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte edebi gazetecilikte bir anlatıcının anlatı ya da olay içinde karakter olarak yer almasına engel değildir, örneğin Norman Mailer *Gecenin Orduları* adlı edebi gazetecilik çalışmasında hem anlatıcı hem de olayların içinde yer alan bir karakter olarak karşımıza çıkması söz konusudur. Mailer, kitabını üçüncü kişi bakış açısıyla yazarken, olayın kahramanlarından biri olarak kendini anlatması, okuyucunun Mailer'ın kişisel ve öznel düşüncelerine de öğrenmesine fırsat vermektedir.
- **Tam kayıt ya da tam diyalog** olarak geçen kavramda ise, klasik gazetecilikte kullanılan seçilmiş ya da başka sebeplerden dolayı diyalogların sadece bir bölümünün sunulması yerine, tümünün verilmesi ve “durum ayrıntılarının” zengin bir biçimde yansıtılması söz konusudur. Bunun en tipik örneği Truman Capote'nin *Soğukkanlılıkla* (*In Cold Blood*) adlı eserinde, cinayetten yargılanan kimseler ile hapisanede yapmış olduğu mülakat ve röportajlarını tamamıyla sunmasıdır.
- **Durum Detayları** tanımı edebi gazeteciliğin en önemli unsurlarından bir tanesidir. Bu kavram olay/konu/haber içinde yer alan insanların ses tonu, mimik-jest ve yüz ifadeleri, duruşları, olayın geçtiği yerlerin tüm detayları, eşyaları, giysi ve kıyafetler ayrıntılı olarak tasvir edilmesini kapsamaktadır. Bu kısım tamamen yazarın kendi dağarcığı, kültürü ve üslubunun zenginliğiyle ilintilidir. Basit bir odanın içinde yer alan eşyalardan tutun da büyük bir gösteride bulunan farklı sosyal kesimlere ait insanların yüz ifadelerine kadar ayrıntılı anlatımlar olabilmektedir. Elbette geleneksel gazetecilikte 5 N 1K yaklaşımıyla temel bilgiler sunulur, edebi gazetecilik anlatısı ise konuya ait tüm kişi/durum ve yerleri bütün ayrıntılarıyla sunarak okuyucunun kafasında zengin bir resim oluşturma kaygısı vardır.
- **Belgeye dayalı konular**, gazeteciliğin temel değerlerinden olan belgeye dayalı yani kanıtlanabilir gerçeklik edebi gazeteciliği için de vazgeçilmez unsurlardandır. Klasik edebiyatın en önemli yapısı kurgusalılığı, yani yaratılan olay örgüsünün güçlendirilip zenginleştirilmesi için kurguya dayalı bir anlatının olmasıdır. Ancak edebi gazeteciliğin olmazsa olmazlarından biri gerçekliğe dayalı olması ve ele alınan olay/konu/olgu ya da kişiyle ilgili her şey kanıtlanabilir belgelere sahip olması gerekmektedir.
- **Derin ve ayrıntılı araştırma yapmak ve olayların/konunun parçası/öznesi olmak** şeklinde tanımlayabileceğimiz bir başka özellik ise, belki de edebi gazeteci-

lik kavramının temel yapıtaşını oluşturmaktadır. Aslında derin araştırma yapmak gazeteciliğin de vazgeçilmez bir öznesidir, ancak zamana ya da konunun kamuoyu gündeminde eriyip gitmesi tehlikesi karşısında gazeteciler bir an önce haberi oluşturma ve yayınlama kaygısı içindedirler. Edebi gazeteciler ise zaman kaygısı olmadığı için ele aldıkları konuyla ilgili çok uzun süre araştırma ve çalışma yapabilmektedir. Bununla birlikte taraflı ve tarafsız olma tartışmasının en yoğun olduğu nokta edebi gazetecinin ele aldığı konunun içinde/parçası olması ve bizzat yaşayarak hem gözlemcisi hem de eylemcisi olması söz konusudur. Yazar ele aldığı konuyla ilgili olarak bizzat olayın içinde yer alır ve uzun bir dönem bu konuda kalarak yaşadıklarını yazabilir. Tom Wolfe'un *The Electric Kool-Aid Acid Test* (1968) adlı eseri yazar ve karşıt kültürün önemli temsilcilerinden Ken Kesey ve beraberinde olan hippie grubuyla birlikte rengarenk bir otobüs ile Amerika'da yaptığı seyahati ve uyuşturucu testleriyle ilgili yaşananları anlatmaktadır. Amerikan toplumunun 1960'larda önemli bir parametresini oluşturan karşıt kültürü ele alan çalışma için Wolfe, yaklaşık bir yıl süreyle bu grupla birlikte olur ve böylece birinci elden detaylı araştırma yapmanın yanı sıra konunun öznesi olarak olayları bizzat yaşar.

- **Edebi anlatım** ise, incelenen konunun ya da olayın edebi, samimi ve akıcı bir dille yazılarak okuyucuya sunulmasıdır. Bu daha çok edebi bir anlatı biçiminin kullanılarak aslında daha çok roman ya da kurgu anlatı tekniklerinden yararlanılması, dramtizasyon yapılarak olay örgüsünün oluşturulması ve diyaloglara yer verilmesidir. Gazeteciliğin düz yazı biçimi yerine, betimleme, alegori, metafor, metonim, ironi, imge, sembol, alegori kullanımı ve mizahi ve sarkastik ifadeler ile canlı tasvirler edebi gazeteciliğin temelidir. Bu sayede okuyucuyu olabildiğince konunun içine çekmek ve eserin daha fazla okunması amaçlanmaktadır. Zaten edebiyatın okuyucuyu cezbeden en güçlü yönü anlatısının son derece zengin ve akıcı olmasından kaynaklanmaktadır.

Elbette bu kavramlar keskin çerçeveler ile edebi gazeteciliği bir paradigma içine alma amacıyla değildir. Bunlar daha çok edebi gazetecilik türü içinde değerlendirilen eserlerin incelenmesi sırasında ortaya çıkan ve hem gazetecilik hem de edebiyat ile olan benzerlik ve farklılıklarından ortaya çıkan kavramlardır. Bununla birlikte edebi gazetecilik olarak üst çatıda toplayabileceğimiz çalışmaları incelerken referans alabileceğimiz tanım ve kullanımlar olarak da değerlendirebiliriz.

III. Amerikan Edebi Gazeteciliği Örnekleri

ABD'de edebiyat ve gazeteciliğin bir araya gelişi aslında gazeteciliğin ortaya çıktığı ilk dönemden itibaren başladığını söylemek mümkündür. Teknik anlamda ilk gazetele-
rin çıkışı İngiliz koloni dönemine kadar geri gitmekle birlikte, gerçek anlamda modern gazeteciliğin Amerika'daki oluşumu 19.Yüzyılın ikinci yarısında hızla gelişen teknoloji, endüstri ve kentleşmeye paralel olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde kapitalin geniş ke-

simlere yayılması, okur yazar oranının yükselmesi, göçmenlerin yaşadıkları yeni kenti tanımak bilmek istemesi, baskı teknolojilerindeki devrimsel gelişmelerin ve gazete fiyatlarının ucuzlaması gibi unsurların yanı sıra “sarı basın” olarak tanımlanan sansasyonel haber ve fotoğrafların gazetelerde yer almaya başlaması modern gazeteciliği ortaya çıkarmıştır. Gazeteciliğin sosyal ve kültürel hayatta yeni bir çığır açtığı bu dönem aynı zamanda edebiyatın da kendisini güncelleyip romantik dönemden gerçekçiliğe doğru yol aldığı bir süreci beraberinde getirmiştir. Amerikan yazını içinde Gerçekçilik akımı içinde ön plana çıkmış olan başta Mark Twain, Walt Whitman, Stephen Crane, Theodore Dreiser, Ernest Hemingway gibi bir çok birçok yazar kariyerlerinin ilk dönemlerinde muhabirlik ya da gazetecilik yapmışlardır⁵. Karen Roggenkamp, 19.yüzyılın sonunda gelişen modern gazeteciliğin edebiyat ile ilişkisine değinirken, bu dönemdeki okur kitesine yazılan haber ve olayların anlatı biçiminde edebi teknik ve yöntemlerin gazeteciler tarafından kullanıldığını, anlatı biçiminin edebiyat ve gazetecilik noktasında paralellik gösterdiğini vurgular (Roggenkamp, xvi). Ancak, ne edebiyatçılar bu yazarların gazetecilik süreçlerinde ürettiği yazıların edebi olmaması nedeniyle yeterli ilgiyi gösterir, ne de gazetecilik ve iletişim alanında çalışan araştırmacılar bu geçmiş dönem eserlerin edebiyat boyutunu ya da bağlamını incelemeyi cazip bulmamışlardır. Amerikan edebiyatı alanında tanınmış akademisyen Shelley Fisher Fishkin adlı kitabında edebiyat eleştirmen ve araştırmacılarının bu yazarların sadece edebi eserleri üzerine yoğunlaşarak onların gazetecilik kimlik ve kariyerlerini ikinci planda bırakmasını eleştirmiş ve bu yüzden “potansiyel farklı anlatı biçimlerini” görme olanaklarını kaybettiklerini söylemiştir (Fishkin, 3).

Amerikan edebi gazeteciliğini tarihsel bağlamda iki dönemde ele almak mümkündür. 19.yüzyılın sonu ile 1960’lı yıllar bu alanda en başarılı eserlerin yazıldığı görülmektedir. Aslında bu dönemler Amerikan toplumsal tarihinin değişim ve dönüşüm geçirdiği süreçler olması itibariyle edebiyat ve gazetecilik alanında yenileşmelerin gerçekleşmesi tesadüf değildir. Örneğin her iki dönemde de gazetecilikten yazarlığa geçmiş edebi gazetecilik olarak değerlendirilebileceğimiz eserler verdiğini görmekteyiz. Benzer biçimde bu dönemdeki olaylar ve toplumsal çalkantılar gazeteciliğin sade dili ile sadece bilgilendirme amaçlı bir yazı biçimi içinde değil, yaşananların duygusal, dilsel ve entelektüel açıdan yansıtılmasının bir ihtiyaç ya da toplumda bir karşılığının olduğu tespitini yapmak mümkündür.

19.yüzyılın son döneminde ön plana çıkan hem gazeteci hem de edebiyatçı kimliği taşıyan Stephen Crane yazdığı kısa hikaye ve romanlarının önemli bir bölümünü edebi gazetecilik tanım ve kavramlarını yoğun şekilde taşıdığını görmekteyiz. Amerikan gerçekçilik ekolü içinde yer alan Crane ürettiği eserlerin büyük bir kısmını bizzat yaşamış ve

5) Walt Whitman, Mark Twin, Theodore Dreiser, Ernest Hemingway, John Dos Passos, William Dean Howels, Katherine Anne Porter, James Farrel, Richard Wright, Jack London, Eugene O’neill, Robert Frost, James Agee, Carl Sandburg, John Hersey gibi Amerikan edebiyatının önde gelen edebiyatçı ve yazarları hayatlarının belli dönemlerinde gazetecilik yapmışlardır.

içinde olmuştur. Ancak Crane'in eserlerini yukarıda kavramsallaştırdığımız edebi gazetecilik özelliklerinin tamamını aynı anda taşıdığını söyleyemeyiz zaten o dönem içinde edebi gazetecilik kullanılan bir konsept ya da yazarların kendilerini ifade ettikleri bir tanım değildi. Bununla birlikte Crane'in önemi gazetecilik ile edebiyatın bileşkesini oluşturması, gazetecilikten beslenerek edebi eserler yazması keza edebi eserler yazarak gazeteciliğe katkıda bulunmasıdır. Crane'in özellikle edebi gazeteciliğin anlatı yapısının oluşumuna ilk örnekler sunması günümüzden bakıldığında oldukça değerlidir. Yazarın en bilinen romanı *Cesaret Madalyası*, Amerikan İç Savaşından kesitler sunarken yaptığı karakter tahlilleri ve psikolojik çözümlenmeleri edebi açıdan daha sonra savaş üzerine yazan Hemingway ve Mailer gibi yazarlara ilham oluşturmuştur. Crane aslında kendisinin yaşamadığı bir savaşı yazmak için savaşa katılmış emekli askerler ile uzun görüşmeler yapmış, notlar almış ve birinci elden bilgiler toplamıştır. Dönemin genel özelliği olarak kitap basılmadan önce bölümler halinde *Philadelphia Press* gazetesinde yayınlanmış ve daha ardından kitaplaştırılmıştır (Applegate, 56). Crane, yazarlığı ve gazeteciliği bir arada sürdürmüş hatta 1896'da Osmanlı-Yunan savaşı için balkanlara gelerek muhabirlik yapmıştır. Benzer biçimde 1898 yılında Küba'daki Amerikan-İspanya savaşına gazeteci olarak katılmış ve bindikleri geminin batması sonucu bir filikaya binerek kurtulmuştur. Crane kendi başına gelen bu olayı hemen haber olarak yazmış ve *New York Press* gazetesinde yayınlanmıştır. Ancak olay ve yazı o kadar ilgi görmüştür ki daha sonra "Açık Tekne" adlı edebi bir kısa hikâyeye dönüştürerek batan bir geminin ardından denizde küçük bir teknede hayatta kalma savaşı veren dört kişinin mücadelesini anlatmıştır. Hikâyeye önce gazetelerde haber niteliğinde yayınlanmış ve ardından "hem edebi gazetecilik örneği hem de edebiyat kanonu içinde yer alabilecek değerinde bir eser" olarak kabul edilmiştir (Underwood, 2008: 74). Crane'in bizzat kendi deneyimlerinden oluşturduğu "Sefalet Tecrübesi" adlı hikayesinde New York'ta evsiz yaşayan bir insanın hikayesini yazmak için gözlemlerken, bunu en iyi biçimde yapmanın ve evsiz kimsenin bakış açısını yakalamanın bizzat onun gibi bir tam gün ve gece sokakta geçirerek araştırdığı konunun öznesi olmuştur (Hartsock, 2000: 68). Hikâyeye 1894 yılında *New York Press*'de yayınlanır ve ses getirir. Canlı tasvirler, diyaloglar, kişisel deneyimlerine dayalı ve edebi anlatımıyla gerçeğin adeta resmini çizerek yansıtmaları edebi gazetecilik adına iyi bir örnek olmuştur. Donald Vanouse Crane'in bu hikayesine referans yaparak anlatı biçiminin, öznel gerçekliğin ve deneyimlenerek oluşan alımlamanın 1960'lardaki "yeni gazetecilik" ve Norman Mailer'in *Gecenin Orduları* gibi eserleri zamanından önce öngördüğünü söylemiştir (Vannouse, 708). Keza Amerika dışında yazar George Orwell'in Türkçeye'de çevirilmiş olan *Paris ve Londra'da Beş Parasız* adlı eseri bu anlatı yapısı içinde bizzat kendi yaşadıklarının edebi yazımıdır. Edebi gazeteciliğin birçok unsurunu barındıran bu eserler Crane'in gazetecilik ve edebiyat arasındaki çizgiyi ortadan kaldırdığı ve yeni bir anlatı biçimi oluşturarak bu alana ciddi katkı sunduğunu söyleyebiliriz.

Crane'in dönemine yakın ve onun gibi toplumsal aksaklıklara ve modernitenin karanlık yüzüne ışık tutan bir başka gazeteci yazar ise Upton Sinclair'dir. Sinclair'in *Chicago*

*Mezbahaları*⁶ adlı eseri, Chicago mezbahalarının ve et endüstrisinin sadece hayvanların değil insanlığın da yok edildiği, farklı etnik ve alt tabakadan grupların son derece kötü koşullar altında çalışarak hayatta kalma mücadelesini anlatmaktadır. *Appeal To Reason* adlı haftalık gazetenin çalışanı olarak Chicago'ya gönderilen Sinclair, kendisinin de bizzat çalıştığı et üretim ve mezbaha alanlarında insanlarla konuşur, mülakatlar yapar ve sürekli bilgi toplar. Daha sonra kurgusal ancak gerçeklerden esinlenmiş karakterler oluşturarak eserini yazar, diğer edebi gazetecilik örneklerinde olduğu gibi önce gazete serileri olarak yayınlanır ve 1906 yılında kitap olarak piyasaya çıkar. Bu dönemde yükselen “muckrakers” (pislik çomaklayan) türü olan gazeteciliğin de örneği olan *Chicago Mezbahaları*, toplumunda yankı uyandırır ve kamuoyunun dikkatini et endüstrisi ve mezbahalarına yönlendirmeyi başarır. Her ne kadar Sinclair'in amacı ülkeye bu dönemde yoğun olarak gelen göçmenlerin ve alt sınıf insanların çalışma koşullarının kötülüğü ve vahşi kapitalizmi ortaya koymak olsa da, toplumun önceliği kitabın ikinci konusu olan gıdaların güvenliği ve temizliği ile ilgili olmuştur. Kitabı okuyan Başkan Theodore Roosevelt de çok etkilenir ve kısa süre içinde tüm ülkede geçerli olan “Katkısız Yiyecek ve İlaç Yasası” ile “Et Denetim Yasası” çıkarılmasını sağlar. Eser edebi gazetecilik içinde değerlendirilebilecek niteliklere sahip olmakla birlikte, edebiyat kanonunda üst seviye bir eser olarak görülmemekte ancak dönemin ruhunu temsil eden “muckraking” türü gazeteciliğin başarılı bir örneği olmuştur.

1920'lerden itibaren, kökeni Fransa ve Avrupa'ya dayanan sanatta ve resimde önemli paradigma değişikliği yaratan modernizm akımı Amerikan yazını ve edebiyatını da etkilemiştir. Modernizm, gerçekçilik gibi toplumun ve olayların doğrudan fotoğrafını çekme ve yansıtma kaygısı taşımamıştır. Bu paradigma değişikliğine paralel olarak 19. yüzyıl sonu edebiyat ve gazetecilik arasındaki yakınlaşma ve ortak üretimlerin yoğunluğu yeni süreçte görece olarak azaldığını söylemek mümkündür. Ancak bu dönemlerde de edebi gazetecilik içinde değerlendirilebilecek eserler üretilmiştir. Çalışma alanımızı Fishken'in de belirttiği gibi gazetecilik ve edebiyatın yoğun olarak kesiştiği 19. yüzyıl sonu ve 1960'lar olarak iki dönemde ele almayı tercih ettik. Ancak 1960'lı yıllardaki bazı örnekler geçmeden önce, bu türün önemli temsilcisi sayılabilecek hem gazeteci, hem de yazar kimliğine sahip John Hersey ve kitabı *Hiroshima*'dan (1946) ele almamız gerekmektedir.

Pulitzer ödüllü Hersey 2. Dünya Savaşı süresince *TIME* dergisi adına savaş muhabiri olarak cephelerde çalışmış, atom bombasının atılmasının hemen ardından *Life* ve *New Yorker* dergileri için Hiroşima'ya giderek bombanın ardından yaşananları, yaptığı mülakatlar ve röportajlar sonrası hayatta kalan altı Japonun (bir tanesi Alman rahip daha sonra Japon vatandaşı oluyor) bakış açısını yansıtan kitabını yazmıştır. 31 Ağustos 1946 tarihinde özel bir sayıyla *New Yorker* dergisinde çıkan eser büyük ses getirmiş, kısa süre

6) Kitabın orijinal adı *The Jungle* olup aslında düz Türkçe anlamı vahşi orman/hayat demektir. Yazarın bu başlığı kullanmasının nedeni vahşi kapitalizme olan eleştiri ve referansından kaynaklanmaktadır ve orman kanunlarının geçerli olduğu denetimsiz bir ortamı ele almasıyla ilişkilidir.

içinde tüm sayılar tükenmiş ve radyolarda tanınmış aktörler tarafından okunarak halka sunulmuştur (Schulte 8). Genelde bu tür yazılar dergi ve gazetelerde seri olarak bölümler halinde basılırken, *New Yorker* editörleri gelen eserin tamamını bir kerede yayınlamak ve derginin tümünü *Hiroshima*'ya ayırmıştır (Sims, 2007: 195). Hersey gazetecilik ve edebiyat arasındaki ilişkiyi ve *Hiroshima*'yı neden bu biçimde yazdığını anlatırken gazetecilikte verilen haberin ya da yazının okuyucu ile olan ilişkisini gazetecinin oluşturduğunu ve bu bağlamda haberin okuyucu tarafından içselleştirilemediğini, ancak edebiyat ya da roman tekniklerinin kullanılarak oluşturulan bir anlatının okuyucu tarafından daha çok benimseneceğini ve konu içindeki kişilerle kendilerini özdeşleştirerek yaşananları hissedebileceğini söyleyerek atom bombasının insanlar üzerindeki etkisi gibi bir olayın böyle bir edebi anlatı içinde daha etkili olacağını vurgulamıştır (Hersey "The Art of Fiction"). Zaten kitabın temel bir özelliği altı farklı karakterin hikayesinin bizzat bu karakterlerin bakış açısıyla sunulmuş olmasıdır. Diğer bir ifadeyle Hersey, malzeme ve okuyucu arasındaki mesafeyi ortadan kaldırarak okuyucunun bizzat konun özünü iç içe kalmasını sağlamıştır. Bunun da ötesinde, atom bombasını atan ülkenin insanları, bombanın atıldığı ülkede yaşanan hüzünlü gerçeklerle yüzleşmesi sağlanmaktadır. *Hiroshima* kitabı New York Üniversitesi Gazetecilik bölümü tarafından 20.yüzyılda yapılan en önemli 100 gazetecilik çalışması içinde ilk sırayı almıştır⁷.

Amerikan edebi gazeteciliğinin belki de en verimli olduğu, bazı kavramlarının ve örneklerinin daha geniş kesimlerce benimsendiği ve tartışıldığı dönem 1960'lı yıllar olmuştur. Kuşkusuz bu dönemde Amerika'da yaşanan toplumsal olay ve çalkantıların hem edebiyat hem de gazetecilik alanını etkilemiştir. 1960'lı yılların hemen başlarında gerçekleşen Başkan Kennedy suikasti, ardından Vietnam Savaşı'nın başlaması, devamında Martin Luther King, Robert Kennedy, Malcolm X gibi toplumsal liderlerin öldürülmesinin yanı sıra siyahların özgürlük mücadelesinin tüm ülkeyi sarması, savaş karşıtı protestolar, alternatif yaşam arayışlarıyla baskın kültüre karşı kültürlerin özgürlük talepleri Amerikan toplumunda bir önceki on yılda hayal bile edilemeyecek olayların gerçekleştiği bir dönemi ortaya çıkarmıştır. Böyle bir süreçte yaşanan sıra dışı olayların klasik gazetecilik yaklaşımıyla ele almanın zorluğu söz konusu olmuştur. Çünkü daha önce hayal bile edilemeyenlerin toplumun gerçeği haline dönüşmesi, diğer bir ifadeyle "hayal" ile "gerçek" olanın arasındaki çizginin ortadan kalkmaya başlaması, yaşananların yeni bir anlatı biçimiyle yansıtılması ihtiyacını beraberinde getirmiştir. John Hellmann yeni gazetecilik (edebi gazetecilik) olarak adlandırılan bu türün ortaya çıkışının "gerçeğin tek bir boyutuna ve deneyimlerin homojenize edilmiş yapılarına karşı bir devrim" olarak tanımlamıştır (Hellmann, 8). Amerika'nın Vietnam Savaşı'nı geleneksel ordu yöntemiyle kazanabilmesinin imkansızlığı ile ilgili analogi yapan savaşı muhabiri Michael Herr geleneksel ordunun bu savaşı kazanabilmesi ne kadar mümkün ise, geleneksel gazeteciliğin bu savaşı yansıtabilmesi o kadar mümkün olabilir diyerek geleneksel gazeteciliğin 1960'ları an-

7) <https://www.nyu.edu/classes/stephens/Top%20100%20page.htm> Erişim Tarihi: 11 Ekim 2015

latabilmesindeki cıvırlığını ortaya koymuştur (Tanrısal, 36-37). Böyle bir atmosfer, yeni gazetecilik olarak adlandırılan edebi gazeteciliğin güçlenmesine katkıda bulunmuştur. Daha önce de belirttiğimiz edebi gazeteciliğin önemli temsilcisi ve aynı zamanda filoloji alanında doktora derecesine sahip gazeteci yazar Tom Wolfe bir manifesto şeklinde “yeni gazetecilik” adıyla bir yazı dizisini *New Yorker* dergisinde yayınlamıştır. Wolfe bu yazısında hem edebiyatçıların ve akademisyenlerin son derece “seçkin” bir tutum içinde olup edebiyatı kendi himayeleri altında tutarak korumacı olduklarını, gazeteciliğin ise geleneksel yapıları koruyarak dönemin değişimini yakalayamadığı ve anlatı biçimlerinin düz ve cılız olduğu eleştirisini getirmiştir. Tom Wolfe ile birlikte bu dönemde isimleri ön plana çıkan Norman Mailer ve Truman Capote bu alanın üçlü otoritesi haline dönüşerek benzer biçimde çalışan yazarlara ilham vermişlerdir⁸. Bu dönemde edebi gazeteciliğin belki de en iyi bilinen eserleri olarak karşımıza Norman Mailer’ın *Gecenin Orduları* ve Truman Capote’nin *Soğukkanlılıkla* adlı kitapları çıkmaktadır.

Norman Mailer Amerikan kültürü içinde yazar, yönetmen, eleştirmen, gazeteci, tiyatro oyunu yazarı, ve hatta oyuncu olarak yer almış ve toplumu gözlemci duruşuyla Amerikan sosyal tarihinin kronolojisini yazmıştır. Başta Pulitzer olmak üzere eserleriyle ödüller kazanmış olan yazar, *Esquire*, *Harper’s* ve *Commentary* gibi dergilerde yazmanın yanı sıra siyasette muhalif bir aktivist olarak yer almıştır. Yazarın Pulitzer ve Ulusal Kitap ödülü verilen *Gecenin Orduları* eseri, edebi gazeteciliğin en başarılı örneklerindedir. *Gecenin Orduları*, 1967 yılının Ekim ayında Amerikan savunma bakanlığı Pentagon’da gerçekleşen Vietnam Savaşı karşıtı gösteri ve protestoları anlatmaktadır. Önce *Harper’s* dergisinde bölümler halinde yayınlanan eser, daha sonra 1968 yılında kitap olarak basılmıştır. Mailer, edebiyat ve gazeteciliğin yanı sıra tarih kavramını da eserinin içine alarak sadece edebiyat ve gazetecilik arasındaki çizgiyi kaldırmamış, aynı zamanda roman ve tarih ilişkisine de yeni bir bakış açısı sağlamıştır. Yazar kitabında tercih ettiği *Roman olarak Tarih*, *Tarih olarak Roman* alt başlığını iki bölümden oluşan eserin bölümlerine referans yapmak için kullanmıştır. Roman olarak tarih şeklinde ele aldığı kitabın ilk bölümünde Mailer’ın hem anlatıcı hem de katılımcı olarak yaşananları anlattığı görülmektedir. Roman formatında kurguladığı bölümde Mailer herşeyi bilen ve gören üçüncü şahıs bakış açısı konumunun yanı sıra kendisini ironik bir biçimde olayları yaşayan karakter olarak sunmuş ve çok perspektifli bir bakış açısıyla yaşananları yansıtmayı başarmıştır. Kitabın hemen girişinde *Time* dergisinde yayınlanan bir haber kupürüne göre Washington’daki gösteriye katılan Mailer’ın alkolik, yaptığı konuşmada ne dediği anlaşılmayan ve küfürler ettiği bilgisi verilmektedir. Mailer, kısa haber kupürünün hemen altına “Şimdi gerçekte ne olduğunu öğrenmek için *Time* dergisinden ayrılabiliriz” diyerek olayların en başından itibaren ayrıntılı bir şekilde yazmaya başlamıştır (Mailer, 14). Benzer biçimde

8) Bu dönemde Gay Talese, Joan Didion, Hunter Thomson, John Sack, David Halberstam gibi muhabir gazeteci ve yazar kimlikleriyle dönemin ruhunu yansıtan bir çok yazar edebi gazetecilik türü içinde değerlendirilebilecek eserler yazmışlardır.

birinci bölümün en sonunda bu kez *Washington Post*'tan alınan haber Mailer'ın yaptığı bir başka konuşmayı çarpıtarak vermiş ve yazarın Yahudi olduğu vurgulayarak sözlerini itibarsızlaştırmıştır. Mailer bu örneklerle ana akım medyanın olayları yansıtmadaki yetersizliğinin yanı sıra yaşananları çarpıtarak ve bozarak sunduğu eleştirisini yapmıştır. Tarih olarak roman şeklinde adlandırdığı kitabın ikinci bölümü ise, Mailer'ın nesnel ve objektif bir üslup kullandığı, gazete ve dergilerden derlediği haberlerden yararlanarak daha ciddi ve net bir anlatı oluşturduğu görülmektedir. Bunun bir nedeni Mailer'ın gösterilerde tutuklanmasına bağlı olarak protesto gösterilerinin ikinci kısmına katılmamış olmasıdır. Mailer, çağdaşları gibi sanat ve hayat arasındaki mesafeyi ortadan kaldırarak bizzat kendisinin katılımcı olarak deneyimlediği olayları hem yaşayıp hem de şahit olup Amerikan toplumunun yaşadığı dönüşüm ve çalkantıları yansıtmaya çalışmıştır.

Mailer'ın çağdaşı ve arkadaşı Truman Capote, edebi gazetecilik türü içine ele alabileceğimiz belki de en tanınmış yazarların başında gelmektedir. Capote 1959 yılında New York Times'ta yayınlanan kısa bir cinayet haberini okumuş ve hayatının neredeyse 6 yılını bu olaya ve yazdığı *Soğukkanlılıkla* kitabına ayırmıştır. Haberde Kansas'ta Holcomb kasabasında zengin bir çiftçi ailenin 4 ferдинin evlerinde öldürüldüğü bilgisi yer almaktadır. Bu haliyle haber benzerlerinde çok farklı olamamakla birlikte Capote'nin ilgisini çekmiş ve yazar arkadaşı Harper Lee ile birlikte olayı araştırmak için New York'tan yola çıkmışlardır. Capote ve Lee cinayetin işlendiği bölgede yaşayan insanlar ile konuşmuş, mülakatlar yapmış, sadece cinayet ile ilgili değil Clutter ailesi hakkında olabilecek her şeyi araştırarak binlerce sayfa doküman oluşturmuşlardır. Bunun da ötesinde daha sonra yakalanan katiller Richard Hickock ve Perry Smith ile hapisyanede uzun röportaj ve görüşmeler yaparak kitabı için birinci elden bilgi toplamıştır. Yaklaşık 6 yıla yakın süren araştırma ve yazma dönemi iki katilin idam edilmesiyle sonlanmıştır. Önce *New Yorker* dergisinde 4 bölüm halinde yayınlanan eser, 1966 yılında kitap olarak piyasaya sürülmüştür. Capote kitabını onlarca küçük bölümlerden oluşan sahneler şeklinde tasarlayarak hazırlamış ve roman tekniğine uygun olarak her şeyi bilen/gören üçüncü kişi anlatımıyla, topladığı bilgilere dayalı kurgusal bazı öğeler de ekleyerek yazmıştır. Bununla birlikte kronolojik bir izlenim içinde verilen olaylar gerçeklik ve objektiflik bağlamında bir bütünlük sağlandığı görülmektedir. Capote, kendisiyle yapılan röportajda kitabın içindeki tüm malzemenin kendi gözlemlerinden değil, resmi kayıt ve belgelerden ya da konuyla ilişkili olan kimselerle yaptığı görüşme ve mülakatlara dayandığını söylemiştir (Nuttall 135). Kitabın anlatı biçimi ve gerçeklere dayalı roman kurgusuna sahip olmasının ötesinde, öldürülen zengin Clutter ailesinin hayatları ile katillerin geçmişi ve bu noktaya gelişlerinin öykülerinin zaman zaman içiçe geçirilerek işlenmesi, olayın sadece bir cinayet hikayesi olmanın ötesinde Amerikan rüyasının kaba dönüşü ve sistemin bir eleştirisi olarak yansımaları önemlidir. Tıpkı Hersey'in Japonların yaşadıklarını Amerikalılarla yüzleştirmesi gibi, Amerikan kültürünün ve yaşam biçimi içinde büyüyen katillerin hayatları yine Amerikan toplumunun önüne konulmuştur.

IV. Sonuç

Çalışmamız Amerikan edebiyat ve gazetecilik tarihini göz önünde bulundurarak “Edebi Gazetecilik” kavramının bir izlencesini çıkarmaya, hem tarihsel hem de kuramsal bağlamda bir çerçeve oturtmaya çalışmaktadır. Bu kavramın kullanımının yakın dönem içinde daha yaygın olduğu görülmekle birlikte, yapısal ve tarihsel olarak daha eskiye dayanmaktadır. Özellikle 19.Yüzyıldaki edebiyatın gerçekçiliği ile gazeteciliğin yükselişi, her iki yapının bir biriyle yakınlaştığı ve edebi nitelikte gazetecilik, gazeteciliğin gerçekliğine dayalı edebiyatın okuyucu tarafından kabul gördüğünü söyleyebiliriz. 20.yüzyılın ikinci yarısında, özellikle 1960’lı yıllarda Amerika’da yaşanan toplumsal çalkantı ve dönüşüm edebi gazetecilik olgusunu tekrar yoğun bir biçimde gündeme getirmiştir. Hartsock bu sürece ilişkin "bu yüzyılda ortaya çıkmış olan edebi gazetecilik temel olarak ana akım medyadaki nesnelleştirilen haberin yarattığı yabancılaşma girdabına karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır” tespitini yapmıştır (Hartsock, 2010:202). Gerçekten de toplumsal gelişmeler geleneksel anlatı biçimleriyle yansıtılamayacak kadar karmaşıklaşmış ve yeni bir yazın biçimi ihtiyaç duyulmuştur. Bu noktada toplumda ya da dünyada yaşananların, gazeteciliğin temel kurallarından olan gerçeğin belge ve dokümanlara dayalı olarak yansıtma prensibini kaybetmeden, edebiyata ve romana ait anlatım biçimleri, canlı imge ve metaforlar, detaylı tasvirler, diyaloglar kullanılarak anlatılması söz konusu olmuştur.

Çalışmamızda ele aldığımız örneklerin önemli bir bölümünde yazarlar izleyen/gözleyen konumunun ötesine geçerek olayların bizzat içinde yer alan özne/konu haline dönüştüğü görülmüştür. Bu durum objektif olmamak ya da öznel olarak gerçeğin tarafsız yansıtılamayacağı eleştirisine uğrasa da edebi gazeteciliğin iddiası, geleneksel gazeteciliğin temellerinden olan "objektif" olmanın da göreliliği bir kavram olduğunu zira her insanın dünyayla olan bir ilişkisi ve ideolojisi olması nedeniyle kaçınılmaz olarak öznel yansımalar yapabileceği ve edebi gazetecilerin gözleyen/yaşayan konumlarının olayların gerçekliğiyle ilgili daha fazlasını sunabileceği şeklinde olmuştur. Ancak bu önerme edebi gazeteciliğin geleneksel gazetecilikten keskin bir biçimde daha hakiki ve gerçekleri yansıtması anlamında değildir. Bir başka eleştiri ise bu eserlerin okunmasının ana nedeninin yapılan gazetecilikten çok okuyucuya cazip gelen üslup ve edebi unsurların varlığı şeklinde olmuştur. Ancak edebi gazeteciler bizzat amaçlarının daha fazla okunma ve yaşanan olayın/olgunun/haberin geniş kesimler tarafından farklı ve derinlemesine bilinmesini istemeleridir. Bu eleştiriye karşı edebi gazetecilerin tavrı, gazeteciliğin doğrudan para kazanmak olduğu yani yazılan ve yapılan haberlerin birinci kaygısının tiraj ve daha fazla para kazanmayı hedeflediği şeklinde olmuştur. Ancak hem edebiyatın hem de gazeteciliğin varlığı toplumun daha fazla kesimi tarafından okunmak ve toplumu aydınlatmak olduğu göz önünde tutulursa, edebi gazeteciliğin bir tür ve anlatı biçimi olarak diğer sosyal bilimlerde olduğu gibi amacının topluma ışık tutmak ve yol göstermek olduğunu söyleyebiliriz.

Yakın dönemdeki edebi gazetecilikle ilgili kurulan dernek, akademik yayınlar ve düzenlenen sempozyumlar bu tür ile ilgili akademik bir çalışma alanının oluştuğunu gös-

termektedir. Türkiye’de içinde bulunduğumuz dönem itibariyle edebi gazetecilik ile ilgili çalışmalar yok denecek kadar az seviyededir. Ömer Özer’in *Haber Roman* adlı çalışmasını bu türle ilgili ülkemizdeki ilk araştırmalardan olduğunu söyleyebiliriz. Özer kitabında George Orwell ve Yaşar Kemal’in eserlerini edebi gazetecilik bağlamında incelemiştir. Batı literatüründe yapılan geri dönük çalışmalarda, edebi gazeteciliğin kavram ve kuramlarının tamamı olmasa da önemli bir bölümünü içeren eserler araştırılmakta ve tekrar incelenmeye alınmaktadır. Benzer biçimde, Türk edebiyatı ve gazeteciliği içinde yer alan yazar ve eserlerinin araştırılarak yeniden değerlendirilmesi ülkemizdeki iletişim ve edebiyat alanında bir araştırma sahası oluşmasına katkıda bulunacaktır. Keza akademik olarak iletişim fakültelerinde ve özelinde gazetecilik bölümlerinde bu alanla ilgili derslerin oluşturulması, gazetecilik mesleğine atılacak öğrencilerin edebi yazım ve benzeri anlatı türleri hakkında daha fazla bilgi ve donanımları olması söz konusu olacaktır⁹.

Kaynaklar

- Applegate, E. (1996). *Literary Journalism: A Biographical Dictionary of Writers and Editors*. Westport: Greenwood Press.
- Bastian, F. (1965). "Defoe's Journal of the Plague Year Reconsidered". *The Review of English Studies*, Vol. 16, No. 62 , 151-173
- Canada, M. (2011). *Literature and Journalism in Antebellum America*. New York: Plagrove Macmillan, 2011.
- Capote, T. (2008). *Soğukkanlılıkla*. (Çev. Ayşe Ece). İstanbul: Sel Yayıncılık. (1966).
- Fishken, Shelley F. (1985). *From Fact to Fiction: Journalism & Imaginative Writing in America* Oxford: Oxford University Press.
- Hartsock, J. (2000). *A History of American Literary Journalism: The Emergence of a Modern Narrative Form*. Amherst: University of Massachusetts Press.
- Hartsock, J. (2009). "Note from the Editor" *Literary Journalism Studies*, Sayı 1, 5.
- Hellmann, J. (1981). *Fables of Fact: The New Journalism as New Fiction* Urbana: University of Illinois Press.
- Hersey, J. (1986). "The Art of Fiction" *The Paris Review* Sayı:100. Erişim 19 Eylül 2015 <http://www.theparisreview.org/interviews/2756/the-art-of-fiction-no-92-john-hersey>

9) Türkiye’de bulunan yaklaşık 30 civarı Gazetecilik Bölümlerinde edebiyat ve gazetecilik ile ilgili az sayıda ders bulunmaktadır. Anadolu Üni. "Edebi Gazetecilik Formları", Ege Üni. "Edebi Gazetecilik", Kocaeli Üni. "Gazetecilik ve Edebiyat", Atatürk Üni. "Edebiyat Okumaları", İstanbul Üni. "Medya ve Edebiyat". Bunların dışında dünya edebiyatı ya da çağdaş edebiyat dersleri seçmeli olarak ders programlarında yer almaktadır.

- Hollowell, J. (1977). *Fact & Fiction: The New Journalism and the Nonfiction Novel*. Chapel Hill: Univ of North Carolina Press.
- Kramer, M. "Breakable Rules for Literary Journalists" Erişim Tarihi: 2 Ağustos 2015, <http://nieman.harvard.edu/stories/breakable-rules-for-literary-journalists/>
- Lounsberry, B. (1990). *The Art of Fact: Contemporary Artists of Nonfiction* New York: Greenwood Press.
- Mailer, N. (1994). *The Armies of the Night: History as a Novel, the Novel as History*. 1968. New York: Plume.
- McKay, J. (2007). "Defoe's The Storm as a model for contemporary reporting" *The Journalistic Imagination* (Richard Keeble ve Sharon Wheeler ed.). New York: Routledge. ss.15-28.
- Nuttall, N. (2007). "Cold-blooded Journalism Truman Capote and the Non-fiction Novel" *The Journalistic Imagination* (Keeble R. ve Wheeler S. ed.). New York: Routledge. 130-144.
- Özer, Ö. (2013). *Haber Roman:George Orwell ve Yaşar Kemal'den Örneklerle Edebi Gazetecilik / Röportaj*. Konya: Literatürk Academia.
- Roggenkamp, K. (2007). *Narrating the News: New Journalism and Literary Genre in Late Nineteenth-Century American Newspapers and Fiction*. Kent: Kent State University Press .
- Schulte, B. (2014). "Analysing Literary Journalism: Twentieth Century Stories: Objectivity and Authority in Wilkerson and Hersey" *CURRENT NARRATIVES:Literary Journalism Special Issue*, Vol.1:4. Erişim 12 Eylül 2015, <http://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1037&context=currentnarratives>
- Sims, N. (1984). *The Literary Journalists*. New York: Ballantine.
- Sims, N. (2007). *True Stories: A Century of Literary Journalism*. Illionis: Northwestern University Press.
- Sims, N. ve Kramer, M. (1995). *Literary journalism: A New Collection of the Best American Nonfiction*. New York: Ballantine Books Inc..
- Tanrısal, M. (1988). "New Journalism and the NonFiction Novel: Creating Art Through Facts" (Yayımlanmamış Doktora tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Underwood, D. (2008). *Journalism and the novel: Truth and fiction, 1700-2000* Cambridge: Cambridge University Press.
- Underwood, D. (2013). *The Undeclared War Between Journalism and Fiction*. New York: Plgrave Macmillan.
- Vanouse, D. (1994). "Stephen Crane 1871-1900" *The Heath Anthology of American Literature Vol.2* (ed. Paul Lauter et.al.). Lexington: D.C. Heath and Company.
- Wolfe, T. ve Johnson E.W. (1975). *The New Journalism*. New York: Harper and Row.